

Haladvány Kiadvány 2024.02.26

Tallózás a II. világháború előtti magyarországi országos matematikai tanulmányi versenyek díjnyertesei és helyezettjei között (1894–1943)

Kéri Gerzson

Budapest 11

A II. világháború előtti matematikai tanulmányi versenyeknek a Matematikai és Fizikai Társulat volt a szervezője; a rendezvényt kezdetben egyszerűen a társulatról nevezték el, ezért az alábbiakban a „Mathematikai és Fizikai Verseny” MPhV rövidítését használjuk, noha fizikai feladatok nem voltak, hanem csak tisztán matematikai feladatok. (Eötvös Loránd halála után a neves tudós tiszteletére Eötvös Loránd matematikai tanulmányi verseny lett az elnevezés.) A második világháború után 1947-ben és 1948-ban a versenyt Bolyai Jánosról, 1949-től pedig Kürschák Józsefről nevezték el.

Kupferschmidt József (1894), Budapest, V. Ker. Kir. Kat. Főgimnázium MPhV 1894: dicséret.

Pap Pál (1894), Sárospatak, Ev. Ref. Főgimnázium, T: Ellend József. MPhV 1894: második Eötvös-díj (50 arany korona). Műegyetemista asszisztens. Élt 22 évet (kb. 1876 – 1898. november 8.).

Seidner Mihály (1894), Losonc, Állami Főgimnázium, T: Winter József. MPhV 1894: első Eötvös-díj (100 arany korona). Villamosmérnök, gépészmérnök (Berlin-Charlottenburg Műszaki Egyetem). Műszaki doktor (1909). Kossuth-díj (1959). Az MTA levelező tagja (1960). Munkahelyei: Union Elektrizitäts Gesellschaft Berlin (1900–1901), General Electric (1901–1902), Fort Wayne Electric Works (1902–1903), Ganz Villamossági Rt. (1903–1919), Beregszász, Munkács, Nagyszöllős, Töketerebes és Ungvár műszaki vezetője (1920–1928). Hazatérve csak magánmérnökként tevékenykedhetett. Élt 93 évet (Rimóc, 1875. február 1. – Budapest, 1968. július 12.). Wikipédia-szócikk alánya.

Meitner Elemér (1895). MPhV 1895: dicséret.

Pilcz Ignác (1895), Kaposvár, Állami Főgimnázium, T: Baló Gyula. MPhV 1895: második Eötvös-díj (50 arany korona).

Riesz Emil (1895), Budapest, V. Ker. Állami Főreáliskola, T: Beke Manó. MPhV 1895: első Eötvös-díj (100 arany korona). Élt kb. 74 évet (1877 – kb. 1951).

Blazsevatz Antal (1896), Zombor, Főgimnázium, T: Malesevits Miklós. MPhV 1896: dicséret.

Klein Arthur (1896), Budapest, V. Ker. Főreáliskola, T: Mendlik Ferencz. MPhV 1896: dicséret.

Mayer Miksa (1896), Budapest, II. Ker. Főgimnázium, T: Wohlráb Flóris. MPhV 1896: dicséret.

Suschnik József (1896), Kecskemét, Főreáliskola, T: Bóka Péter. MPhV 1896: dicséret.

Szabó Imre (1896), Kolozsvár, Ev. Ref. Főgimnázium, T: Sárkány Lajos. MPhV 1896: dicséret.

Visnya Aladár (1896), Pécs, Főreáliskola, T: Maksay Zsigmond. MPhV 1896: első Eötvös-díj (100 arany korona). Matematika–fizika (Budapesti Tudományegyetem). Az egyetem után 1903-tól Nagyváradon, majd 1909-től a fővárosban volt tanár. 1914 és 1919-ben gimnáziumi igazgató volt Sopronban és a Tanácsköztársaság alatt Budapesten. Baloldali beállítottsága miatt 1921-ben B-listára került és 1927-ig nem taníthatott. Ekkor Kőszegen kapott állást. Botanikai és zoológiai gyűjtőutakat szervezett, főként a harasztokkal és mohákkal foglalkozott. Ő alapította meg a kőszegi Jurisich Múzeumot. Élt 81 évet (Pécs, 1878. február 5. – Kőszeg, 1959. március 22.). Wikipédia-szócikk alanya.

Zemplén Győző (1896), Fiume, Főgimnázium, T: Pizzetti Rókus. MPhV 1896: második Eötvös-díj (50 arany korona). Fizikus (Budapesti Tudományegyetem). Sub Auspiciis Regis kitüntetéses doktor (1902). Bugát-díj (1905). Az MTA levelező tagja (1908). Rózsay-díj (1911). Munkahelyei: Először Eötvös Loránd mellé került gyakornoknak, majd tanársegédnek. 1904-ben Göttingenbe ment tanulmányútra, később Párizsban végzett kutatást. Egyetemi magántanár 1905-től a budapesti Tudományegyetemen, 1907-től pedig a Műegyetemen. József-műegyetem elméleti fizikai tanszék (1912-től rendes tanár). A Királyi Magyar Természettudomány-Társulatnak 1908–1914-ben másodtitkára, a Felső Oktatási Egyesület titkára, az Uránia magyar tud. egyesület jegyzője, a Matematikai és Physikai Társulat titkára, továbbá a Magyar Philosophiai Társaság választmányi, a Magyar Electrotechnikai egyesület, a Deutsche physik. Gesellschaft és a párisi Société Française de Physique rendes tagja. Tüzérfőhadnagy ütegparancsnokként elesett az I. Világháborúban. Élt 36 évet (Nagykanizsa, 1879. október 17. – Asiago, 1916. június 29.). Wikipédia-szócikk alanya.

Friedmann Bernát (1897), Sátoraljaújhely. MPhV 1897: első Eötvös-díj (100 arany korona). Felsőkereskedelmi iskolai tanár. A „Deák Ferenc, a Testvériséghez” Szabadkőműves Páholy tagja. Későbbi neve: Fazekas Bernát.

Hersch Arthur (1897). MPhV 1897: dicséret.

Weisz Lipót (1897), Pécs. MPhV 1897: második Eötvös-díj (50 arany korona). Matematika–fizika szak (Magyar Királyi József Műegyetem). A Pázmány Péter Tudományegyetem tanárképző szakán és a Belini Egyetemen is tanult. 1902-ben bölcsészdoktori oklevelet szerzett a Fourier-sorok dolgozatával. Az MTA levelező tagja (1908), rendes tagja (1930). Corvin-koszorú (1930). Honorary doctorate from Brown Univ. (1933). Kossuth-díj (1948). Magyar Érdemrend (1950). Az Eötvös Loránd Tudományegyetem díszdoktora (1950). Munkahelyei: Ferenc József Tudományegyetem Kolozsvár (1905–1911), Budapesti Tudományegyetem

(1911–1959). A nyilas hatalomátvétel után katedrájától megfosztották, kényszernyugdíjazták, mint a nemzettől idegen elemet. A budapesti gettóba kellett volna vonulnia, de a Vöröskereszt védett Tátra utcai házába be tudta zsúfolni. Mégis 1944 karácsonyán besorolták az egyik Duna-parti kivégzésre vezényelt csoportba, de őt szerencsére egy honvédtiszt kimentette e menetből. Munkássága a matematika számos területén meghatározó jelentőségű. Kutatásának fő területei: a Fourier-sorok elmélete, az interpoláció- és a függvényelmélet. A róla elnevezett Fejér-tétel a Fourier-sorok összegezhetségére vonatkozik. Riesz Frigyessel kidolgozta a konform leképezések alaptételének legrövidebb bizonyítását. Élt 79 évet (Pécs, 1880. február 9. – Budapest, 1959. október 15.). Későbbi neve: Fejér Lipót. Wikipédia-szócikk alanya.

Groffits Gábor (1898), Pozsony, Állami Főreáliskola, T: Göllner Károly. MPhV 1898: második Eötvös-díj (50 arany korona). Építézmérnök (Budapesti Műegyetem). Munkahelyei: Keszthelyi Gazdasági Akadémia (1930-ig, rendes tanár), Magyaróvári Magyar Királyi Gazdasági Akadémia (igazgatója), illetve annak jogutódja, a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Főiskola (dékánja) (1930–1945). Szerkesztője volt a Köztelek című lap építészeti rovatának, a gazdasági építészetéről megjelent munkáiból a mezőgazdasági szakemberek sokat tanultak. 1935 és 1944 között az országgyűléstagjaként többször is szót emelt a mezőgazdasági felsőoktatás érdekében. 1945-ben munkahelyének elhagyására kényszerült. Ezt követően Keszthelyen az akadémia kultúrtechnikai tanszékét vezette (1945–1949). Élt 76 évet (Tótmegyer, 1880. március 21. – Keszthely, 1957. március 19.). Wikipédia-szócikk alanya.

Kármán Tódor (1898), Budapest, Gyakorló Főgimnázium, T: Beke Manó. MPhV 1898: első Eötvös-díj (100 arany korona). Gépézmérnök (Budapesti Műegyetem). Göttingában doktorált 1906 körül. Szakmai kitüntetései: National Medal of Science (USA, 1963). Franklin Gold Medal (USA, 1948). A Prandtl-gyűrű, valamint a Gauss-, Kelvin-, Guggenheim-, Watt- és Bánki Donát érem tulajdonosa. A BME és számos további egyetem tiszteletbeli doktora (1962). Számos ország tudományos akadémiájának tiszteleti tagja. Munkahelyei: Műegyetem, Ganz Rt. Göttingában Prandtl aerodinamikai tanulmányokat folytatott. Max Bornnal együttműködve fontos eredményeket értek el a kristályok dinamikai elméletében. 1912-ben egy évig Selmecbányán oktatott, majd elfogadta az aacheni egyetem professzori ajánlatát. Az első világháborúban a Monarchia hadseregében szolgált. Itt fejlesztette ki 1917-ben a világ első helikopterét, a PKZ-t, kifejlesztésében Petróczy István, Zurovetz Vilmos és Asbóth Oszkár működött közre. A háború után hazatért, de 1919-ben már újra Aachenben tanít. 1933-ban véglegesen letelepedett az Egyesült Államokban. Itt fontos szerepet játszott az első rakéták kifejlesztésében. A szuperszonikus repülés feladataira alkalmas Kármán-Moore elméletnek nevezett megoldást ma is széles körben használják. Élt 81 évet (Budapest, 1881. május 11. – Aachen, 1963. május 6.). Wikipédia-szócikk alanya.

Orlowszky Frigyes (1898), Szamosujvár, Főgimnázium, T: Dömötör János. MPhV 1898: dicséret.

Kornis Ödön (1899), Pécs, Főreáliskola, T: Hekinger István, Maksay Zsigmond. MPhV 1899: első Eötvös-díj (100 arany korona). Élt 19 évet (kb. 1881–1900).

Spitzer Ödön (1899), Budapest, VIII. Ker. Főreáliskola, T: Kopp Lajos. MPhV 1899: második Eötvös-díj (50 arany korona).

Juvancz Irén (1900), Nyíregyháza, Evangélikus Líceum, T: Mészáros Ferenc. MPhV 1900: második Eötvös-díj (50 arany korona). Matematika-fizika szakos (Budapesti Tudományegyetem). Munkahelyei: Bulyovszky utca reálgimnázium (1904–1915), Trefort utcai gimnázium (1915–1919). A Tanácsköztársaság alatt a Trefort utcai gimnázium igazgatójává nevezték ki, ahonnan a kommün bukása után eltávolították. Korlátozták továbbá munkavállalási lehetőségeit: mivel tanítani többé nem engedték, csak biztosítási matematikusként tudott elhelyezkedni. Foglalkozott még matematikai statisztikával. A második világháború után újra taníthatott: 1945-től haláláig a Magyar Közgazdaságtudományi Egyetem statisztikai előadója volt. Élt 68 évet (Pancsova, 1882. április 18. – Budapest, 1950. november 11.). Utóneve több helyen Ireneus vagy Iréneusz formában található. Wikipédia-szócikk alanya.

Szmodics Kázmér (1900), Veszprém. MPhV 1900: második Eötvös-díj (50 arany korona). Családi neve gyakran Smodics formában található.

Baranyó Ernő (1901), Szolnok. MPhV 1901: második Eötvös-díj (50 arany korona). Munkahelye: Eger, Állami Gimnázium.

Bayer Béla (1901), Losonc. MPhV 1901: dicséret.

Messik Géza (1901), Budapest, VIII. Ker. Főreáliskola. MPhV 1901: dicséret.

Póka Gyula (1901), Losonc. MPhV 1901: első Eötvös-díj (100 arany korona).

Kornis Ferencz (1902), Pécs, Állami Főreáliskola. MPhV 1902: dicséret.

König Dénes (1902), Budapest, Gyakorló Főgimnázium. MPhV 1902: első Eötvös-díj (100 arany korona). A budapesti és a göttingai egyetemen végezte matematikai tanulmányait. Geometriai tárgyú értekezésével bölcsészdoktorátust szerzett 1907-ben. Munkahelye: Budapesti Műegyetem (1907–1944, egyetemi tanár 1932-től). Magyarország német megszállásának az időszakában sok vidékről Budapestre menekülő üldözötteknek segített. A nyilasok hatalomátvétele után öngyilkos lett. Legjelentősebb eredményeit a gráfelmélet területén érte el, de fontos eredményei voltak a halmazelmélet, geometriai és kombinatorikus topológia területén is. Nevéhez fűződik a König-Egerváry tétel, egy általa kimondott tételnek Egerváry Jenőtől származó általánosítása. Erre alapozva dolgozta ki Harald Kuhn amerikai matematikus az operációkutatásban nagy fontosságú "magyar módszer"-t. Élt 60 évet (Budapest, 1884. szeptember 21. – Budapest, 1944. október 19.). Wikipédia-szócikk alanya.

Riesz Kornél (1902), Budapest, V. Ker. Főreáliskola. MPhV 1902: dicséret.

Szmodics Hildegárd (1902), Kaposvár, Állami Főgimnázium. MPhV 1902: második Eötvös-díj (50 arany korona).

Szűcs Adolf (1902), Budapest, V. Ker. Főreáliskola. MPhV 1902: dicséret. Egyetemi tanulmányait részben Budapesten, részben Párizsban végezte. Egyetemi doktor (1907). Munkahelyei: Budapest IV. ker. Főreáliskola (1907 – kb. 1919), Műegyetem II. sz. Matematikai Tanszék (1912 – kb. 1919, asszisztens). A Tanácsköztársaság idején előadásokat tartott, ezért később állást kellett változtatnia. Véglegesen a 20-as évek végén került a műegyetemre egyetemi adjunktusnak, 1935-től rk. tanár. Szakterülete: variációszámítás, differenciálegyenletek. 1945. febr. 3-án nyilasok hurcolták el a lakásáról, febr. 4-én látták utoljára. Élt 60 évet (1884. november 29. – Budapest, 1945. február). Wikipédia-szócikk alanya.

Haar Alfréd (1903), Budapest, Ág. Hitv. Evang. Főgimnázium, T: Rátz László. MPhV 1903: Eötvös-díj (50 arany korona). Matematika-fizika szakos (Budapest és Göttinga). 1909-ben Hilbertnél doktorált. Munkahelyei: Göttingai Egyetem, Zürichi Műegyetem, Kolozsvári Egyetem, Szegedi Egyetem. Munkatársaival 1922-ben megalapították az Acta Scientiarum Mathematicarum c. folyóiratot. 1929-ben a hamburgi egyetemen ismertette variációszámítási kutatásait. Kutatási területei: ortogonális függvények és szinguláris integrálok, halmazelmélet, analitikus függvények, parciális differenciálegyenletek, variációszámítás, függvényapproximáció, lineáris egyenlőtlenségek, diszkrét csoportok, folytonos csoportok. A többváltozós variációproblémák elméletét új alapokra helyezte. Utolsó művével, amelyben az ún. invariáns csoportmértékek létezését bizonyította, a modern matematikai kutatások egyik alapkövét rakta le (Haar-mérték, Haar-integrál). Egy 1997-ben felfedezett kisbolygót (24907) a tiszteletére Alfredhaarnak nevezték el. Élt 47 évet (Budapest, 1885. október 11. – Szeged, 1933. március 16.). Wikipédia-szócikk alanya.

Kertész Gusztáv (1903), Pécs, Állami Főreáliskola. MPhV 1903: dicséret.

Kronstein Béla (1903), Budapest, I. ker. Állami Főgimnázium. MPhV 1903: Eötvös-díj (50 arany korona). Matematika-fizika szak (Budapesti Tudományegyetem). Munkahelyei: Debreceni Fazekas Mihály Reáliskola, Kispesti Gimnázium, Trefort utcai gyakorló gimnázium (1938-tól igazgató). Tanügyi főtanácsos (1943). Élt 84 évet (Budapest, 1885. febr. 11. – Budapest, 1969. júl. 31.). Későbbi neve: Horvay Béla. Wikipédia-szócikk alanya.

Az 1904 és 1943 közötti matematikai versenyek díjnyertesei közül csak a legnevesebb, legendás hírű tudósokról szólunk.

Riesz Marcell (1904). MPhV 1904: I. díj. Fejér Lipótnál doktorált a Budapesti Tudományegyetemen. Gösta Mittag-Leffler invitálására 1911-ben Svédországba költözött. 1911-től 1925-ig a stockholmi egyetemen oktatott. 1926-tól 1952-ig a lund egyetemen volt professzor. A Svéd Királyi Tudományos Akadémia tagja (1936). Nyugdíjba vonulása után 10 évet amerikai egyetemeken töltött. 1962-ben tért vissza Lundba. Ismert az összegzési módszerek, potenciálmélet és az analízis más részeiben, a számelméletben, a parciális differenciálegyenletek és a Clifford-algebrák terén végzett munkájáról. Élt 82 évet (Győr, 1886. november 16. – Lund, 1969. szeptember 4.). Wikipédia-szócikk alanya.

Szegő Gábor (1912), Szolnok, Magyar Királyi Állami Gimnázium. MPhV 1912: I. díj. Matematika-fizika (Pázmány Péter Tudományegyetem). 1913 nyarán a berlini egyetem, 1914

nyarán pedig a göttingen egyetem hallgatója volt. 1915-től 1918-ig harcolt az első világháborúban, 1918-ban még katonaként szerezte meg doktorátusát Bécsben. A következő két évben Kürschák mellett volt a műegyetemen tanársegéd. 1921-ben a Berliini Egyetem magántanára lett. 1924-ben König Gyula-díjban részesült. Később Königsbergben nevezték ki egyetemi tanárnak. Hitler hatalomátvétele után, 1934-ben zsidó származása miatt távoznia kellett Németországból. Az Egyesült Államokban a St. Louis, Washington, Egyetemen kapott fizetés nélküli állást. Így csak közadakozásokból, illetve alapítványokból származó pénzből tudott megélni. Stanfordban 1938-ban tanszéket kapott, ahol 1953-ig dolgozott. Az MTA, a Bécsi Tudományos Akadémia, valamint az Amerikai Művészeti és Tudományos Akadémia tagja volt. Élt 90 évet (Kunhegyes, 1895. január 20. – Palo Alto, 1985. augusztus 7.). Wikipédia-szócikk alanya.

Radó Tibor (1913). MPhV 1913: I. díj. A Magyar Királyi József Műegyetemen megkezdett tanulmányait a háború miatt meg kellett szakítania, és csak 1920-ban tudta folytatni. Csak 1922-ben diplomázott. A Szegedi Egyetemen doktorált 1923-ban. Kis ideig a szegedi egyetemen tanított, majd 1928-ban a Rockefeller Alapítvány ösztöndíjasaként Németországban kutatott. 1929-ben az Egyesült Államokba költözött, először a Harvard Egyetemen és a Rice Egyetemen, később 1930-tól az Ohio Állami Egyetemen tanított. Ebben az évben publikálta legjelentősebb cikkét a felszínmérésben fontos ún. Plateu-probléma megoldásáról. 1935-ben amerikai állampolgárságot kapott. 1942-ben a chicagói egyetem vendégprofesszora volt. A második világháború végén kormányzati szakértőként dolgozott, feladata volt az USA atomprogramjához német tudósok toborzása. 1946-tól 1948-as nyugdíjba vonulásáig az Ohioi Állami Egyetem matematika tanszékét vezette. Élt 70 évet (Budapest, 1895. június 2. – New Smyrna Beach, Florida, USA, 1965. december 28.). Wikipédia-szócikk alanya.

Zigány Ferenc (1914). MPhV 1914: I. díj. Matematika-ábrázoló geometria (Budapesti Tudományegyetem). A Műegyetemen már egyetemistaként oktatott, később tanársegéd, ill. adjunktus volt. 1931-től műegyetemi beosztása mellett középiskolában is tanított. 1935-ben a Debreceni Egyetemen doktorált. 1941-ben a Műegyetemen magántanárrá habilitálták. 1947-től a Műszaki Főiskolán, illetve a Műszaki Egyetemen tanított. 1948-ban nyilvános rendes tanárrá nevezték ki. Élt 80 évet (Budapest, 1895. április 14. – Mátraszentimre, 1975. július 23.). Wikipédia-szócikk alanya.

Rédei László (1918). MPhV 1918: II. díj. Matematikatanár (Budapesti Tudományegyetem). 1932-ben a Debreceni Tudományegyetemen magántanári képesítést szerzett és 1934–1935-ben Humboldt-ösztöndíjasként Göttingában folytatott tanulmányokat. Közben 1921-től 1940-ig középiskolai tanárként tanított Budapesten, Miskolcon és Mezőtúron. Még abban az évben a Szegedi Tudományegyetemre került, ahol 1941-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. Először a geometriai, majd az algebra és számelméleti tanszéket vezette. Rövidebb tanulmányutakon járt az NDK-ban, az NSZK-ban, Ausztriában, a Szovjetunióban, Csehszlovákiában, Svédországban, Norvégiában és Jugoszláviában. 1967-től újra Budapestre költözött és az MTA Matematikai Kutatóintézet Algebrai Osztályát vezette. Az MTA levelező tagja (1949), rendes tagja (1955). Pályafutása során közel százötven dolgozatot és öt könyvet írt. Legjelentősebb eredményeit az algebra és a számelmélet területén, a véges Abel-csoportok elméletében érte el. Díjai, elismerései: König Gyula-díj (1940). Kossuth-díj (1950, 1955). Szele Tibor-emlékérem

(1973). Magyar Örökség díj (2007). Élt 80 évet (Rákoskeresztúr, 1900. november 15. – Budapest, 1980. november 21.) Wikipédia-szócikk alanya.

Kalmár László (1922). MPhV 1922: I. díj. Matematika–fizika (Budapesti tudományegyetem). Munkahelye: Szegedi Tudományegyetem, melynek időközben többször is változott a neve (1927–1975). Habilitáció (1932). Ettől kezdve egyetemi magántanár. A háború előtti fajüldözött kormányok Kalmár László magántanári habilitációját nem ismerték el, majd adjunktusi állása és szakóraadói tevékenysége alól is felmentették. 1944 októberében visszavették a Szegedi Egyetemre. 1945 áprilisában elismerték Kalmár László magántanári habilitációját, 1947-től az egyetem nyilvános rendes tanára lett. Az MTA levelező tagja (1949), rendes tagja (1961). Díjai, elismerései: König Gyula-díj (1936). Kossuth-díj ezüst fokozat (1950). Beke Manó emlékdíj (1958). Felszabadulási jubileumi emlékérem (1970). Szele Tibor-emlékérem (1970). Állami Díj első fokozat (1975). József Attila emlékérem (1975). Neumann János emlékérem (1976). Computer Pioneer Award (1996). Magyar Örökség díj (2002). Élt 71 évet (Edde-Alsóbogátpuszta, 1905. március 27. – Mátraháza, 1976. augusztus 2.). Wikipédia-szócikk alanya.

Teller Ede (1925), Budapest, Gyakorló Főgimnázium. MPhV 1925: II. díj. Vegyészmérnök szak (Királyi József Műegyetem, fél évet tanult itt.). 1926-ban Németországba ment, ahol Karlsruheban először kémiát és matematikát, egy évvel később fizikát tanult. 1928 őszén tanulmányait Lipcsében folytatta, ahol Werner Heisenberg volt a professzora. Heisenbergnél írta és védte meg doktori értekezését (1930). Ezután előbb molekulaszpektroszkópiával foglalkozott, majd Göttingába ment, ahol 1933-ban Pöschlrel közösen kidolgozta a hajlítási mozgások leírására szolgáló Pöschl–Teller potenciálfüggvényt. Utána Magyar Állami Ösztöndíjjal Rómában Enrico Fermi mellett, majd Rockefeller-ösztöndíjjal Koppenhágában Niels Bohr mellett dolgozott. 1935-ben az Amerikai Egyesült Államokba emigrált, ahol a George Washington Egyetem oktatója volt. 1938-ban Gamowval együtt kidolgozták a termonukleáris fúzió elméletét. 1952-ben létrehozták a kaliforniai Lawrence Livermore Nemzeti Laboratóriumot, aminek egy ideig Teller volt az igazgatója. Stanislaw Ulam közreműködésével 1952-ben végrehajtották az első sikeres hidrogénbomba-kísérletet. Díjai, elismerései: Enrico Fermi-díj (1962). National Medal of Science (1982). A Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja (1990). A Magyar Köztársaság Rubinokkal Ékesített Zászlórendje (1990). Ignobel Béke-díj (1991). A Budapesti Műszaki Egyetem díszdoktora (1991). Az Eötvös Loránd Tudományegyetem tiszteletbeli professzora (1991). Az Eötvös Fizikai Társulat tiszteletbeli tagja (1993). A Fizikai Szemle Nívódíja (1994). A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (1994). A Magyar Nukleáris Társaság Szilárd Leó Érme (1994). A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem díszdoktora (1995). Magyar Örökség díj (1996). A Magyarság Hírnevéért Díj (1997). Magyar Corvin-lánc (2001). Presidential Medal of Freedom (2003). Bolyai-díj (2004) (posztumusz). Budapest díszpolgára (2012) (posztumusz). Élt 95 évet (Budapest, 1908. január 15. – Stanford, Kalifornia, 2003. szeptember 9.). Wikipédia-szócikk alanya.

Bakos Tibor (1926), Szombathely, Főreáliskola (1926). MPhV 1926: I. díj. Matematika–fizika (Pázmány Péter tudományegyetem). Munkahelyei: Középiskolai tanár Sátoraljaújhelyen, Pécsen, Szegeden, Zomboron, Újvidéken (1930–1945). A Szegedi Egyetem oktatója 1950 – 1958 (tanársegéd, majd adjunktus). A Középiskolai Matematikai Lapok felelős szerkesztője

(1958–1974). Tagja volt az Arany Dániel, az OKTV, a Kürschák József tanulmányi versenyek versenybizottságának. Élt 89 évet (Szeged, 1909. június 8. – Budapest, 1998. december). Wikipédia-szócikk alanya.

Gallai Tibor (1930). MPhV 1930: I. díj. Doktori fokozatát a Budapesti Műszaki Egyetemen szerezte. A matematikai tudomány doktora (1988). Az MTA levelező tagja (1991). Középiskolás tanárként Rényi Katót és T. Sós Verát is tanította. Egyetemi oktatóként pedig tanítványa volt Lovász László és Pósa Lajos is. Idős korában az MTA Matematikai Kutatóintézet munkatársa volt. Szakterülete: kombinatorika, gráfelmélet. Kitüntetései: Kossuth-díj (1956). Szele Tibor-émlékérem (1972). Élt 79 évet (Budapest, 1912. július 15. – Budapest, 1992. január 2.). Wikipédia-szócikk alanya.

Alpár László (1932), Budapest, Izraelita Hitközség Alapítványi Reálgimnázium, T: Szeles Henrik. MPhV 1932: I. díj. Egyetemi tanulmányait meg kellett szakítania a kommunista diákmozgalomban való részvétele miatt, és csak 1957-ben szerezte meg a matematikus oklevelet. A harmincas években a Sorbonne hallgatója volt, a világháborúban a francia ellenállás tagjaként vett részt. A háború után a hazai szakszervezeti mozgalomba kapcsolódott be, de a Rajk-per során őt is letartóztatták, internálták és csak 1956-ban rehabilitálták. Ezt követően került az MTA Matematikai Kutatóintézet munkatársai közé. Élt 77 évet (Nagyvárad, 1914. január 29. – Budapest, 1991. augusztus 18.).

Makai Endre (1933). MPhV 1933: I. díj. Matematika–fizika–kémia (Pázmány Péter Tudományegyetem). A matematikai tudomány kandidátusa (1952), doktora (1955). Akadémiai Díj (1970). Címzetes egyetemi tanár (1972). Állami Díj (1973). Szakmai pályáját 1941-ben vegyészként kezdte, a Chinoin gyógyszergyárban szerves kémiával, majd 1945-től 1951-ig az Egyesült Izzó kutató laboratóriumában részt vett az első magyar fénycső kifejlesztésében. Vegyész munkája mellett folyamatosan foglalkozott matematikával, 1942-ben Fejér Lipótnál matematikából doktorált. 1951-től 1961-ig a Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán az I. sz. Matematikai Tanszék docense majd tanszékvezetője volt. 1962-ben az MTA Matematikai Kutató Intézetének Differenciálegyenletek Osztályára került, amelynek 1970-től vezetője volt. Eközben az ELTE Analízis I. tanszékén komplex függvénytant adott elő. Szakterülete: matematikai analízis, ezen belül differenciálegyenletek és sorelmélet. Élt 72 évet (Budapest, 1915. november 5. – Budapest, 1987. november 8.).

Weiszfeld Endre (1934), Budapest, Kemény Zsigmond Reálgimnázium. MPhV 1934: I. díj. Felsőfokú tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen kezdte, de itt nem fejezte be, mivel 1938-ban előbb Franciaországba, majd Amerikába emigrált. A Harvard Egyetemen szerzett mester fokú gépészmérnök diplomát 1942-ben. Munkahelyei: Elliott Company (Pennsylvania), North American Aviation, Naval Ordnance Test Station, Hughes Aircraft, Ramo-Wooldridge Corporation, Univ. Southern California, University of Rochester Graduate School of Business, St. Mary's University (Texas). Szakterülete: harcászati rakéták vezérlése, menedzsment tudomány. Élt 87 évet (Budapest, 1916. november 4. – Santa Rosa, Kalifornia, 2003. november 13.). Magyarosított és szakmai neve Vázsonyi Endre (1937 óta). Wikipédia-szócikk alanya.

Szele Tibor (1936). MPhV 1936: I. díj. Matematika–fizika (Debreceni Egyetem). Egyetemi doktor (1946). Kossuth Díj (1952). Munkahelyei: Szegedi Tudományegyetem (1941–1948), Debreceni Egyetem (1948-tól, tanszékvezető 1950-től, egyetemi tanár 1952-től) . Élt 36 évet (Debrecen, 1918. június 21. – Szeged, 1955. április 5.). Wikipédia-szócikk alanya.

Bodó Zalán (1938), Budapest, Szent István Gimnázium. MPhV 1938: I. díj. Gépészmérnök (József Nádor Műszaki Egyetem). Bródy Imre-díj (1951). A fizikai tudomány doktora (1957). Kossuth Díj (1959). Munkahelyei: BME Villamos Művek Tanszék, Siemens Művek, Egyesült Izzó Kutató Laboratórium, TÁKI, Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet, Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Kísérleti Fizikai Tanszék (1962–1965), Középiszkolai Matematikai Lapok (1959–1988, a fizikai rovat szerkesztő bizottságának a vezetője). Élt 70 évet (Olasztelek, 1919. október 25. – Budapest, 1990. április 2.). Wikipédia-szócikk alanya.

Csáki Frigyes (1939). MPhV 1939: II. díj. A gimnázium befejezése után egyetemre nem vették fel, ezért 1939-ben Pestszenterzsébeten helyezkedett el szövőgyári munkásként és gépkezelőként, miközben textilipari iskolába járt. A második világháború éveiben, 1942 után a hatóságok több ízben elvitték munkaszolgálatra. Utolsó behívásakor megszökött és 1945 tavaszáig bujkált. 1945-ben beiratkozott a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre, tanulmányaival párhuzamosan, 1946–1948 között pedig két budapesti villamossági gyárban is dolgozott gyakornokként. 1949-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett. A műszaki tudomány kandidátusa (1954), doktora (1960). Akadémiai Díj (1961). Az MTA levelező tagja (1965), rendes tagja (1976). Munka Érdemrend arany fokozata (1967). Felszabadulási Jubileumi Emlékérem (1970). A Moszkvai Energetikai Intézet tiszteletbeli doktora (1971). Állami Díj (1973). Kruspér István-émlékérem (1977). Munkahelyei: BME Villamos Gépek Tanszék (1949–1951, gyakornok, majd tanársegéd), Nehézipari Műszaki Egyetem (1951–1954), VEIKI (1954–1956), BME Villamosgépek Tanszék (1956–1961, egyetemi docens), MTA Automatizálási Kutatóintézet (1956–1961, tudományos munkatárs, 1962-től igazgatóhelyettes), BME Automatizálási Tanszék (1961–1977, tanszékvezető egyetemi tanár; 1963–1964, oktatási rektorhelyettes; 1964–1969, rektor). Élt 56 évet (Budapest, 1921. március 11. – Budapest, 1977. augusztus 29.). Wikipédia-szócikk alanya.

Hoffmann Tibor (1940), Budapest, Szent István Gimnázium. MPhV 1940: I. díj. Üzemszervező üzemmérnök (Pázmány Péter Tudományegyetem). Schmid Rezső-díj (1950). A fizikai tudomány kandidátusa (1952), doktora (1956). Akadémiai Díj (1965). Eötvös-plakett (1979). Munkahelyei: Egyesült Izzó Kutató Laboratórium, TÁKI Elméleti Osztály, Vegyipari Egyesülés Számítástechnikai Osztály, KFKI Szilárdtestfizikai Osztály (másodállás). Nemzetközileg is alapvetően új eredményeket ér el az egyvegyértékű fémek olvadásméletének továbbfejlesztése, új összefüggéseinek feltárása terén. Elméleti újdonságát később nagymértékben felhasználja a híradástechnika és a katalitikus vegyipar. Élt 79 évet (Budapest, 1922. március 6. – Budapest, 2001. október 21.).

Schweitzer Miklós (1941), MPhV 1941: I. díj. Zsidó származása miatt nem vették fel egyetemre, ennek ellenére folytatta kutatásait a matematikai analízis terén. Képességeit az Abel-féle hatványsortételnek végtelen szorzatokra vonatkozó átvitelénél talált meglepő eredményei is jelzik. Francia nyelven írt, és a szegedi Acta folyóiratnak 1943-ban közlés céljából benyújtott dolgozatát a folyóirat elfogadta, és az 1948. évi egyik számában

megjelentette, lásd Schweitzer Miklós: Sur les produits infinis et le théorème d'Abel. In: Acta scientiarum mathematicarum, (11) 3. pp. 139-146. (1948). Budapest ostroma végén halt meg. Emlékére a Bolyai János Matematikai Társulat 1949 óta egyetemi hallgatók és friss diplomások részére évenként rangos matematikai versenyt rendez. Élt 21 évet (Budapest, 1923. február 1. – Budapest, 1945. január 28.).

Császár Ákos (1942), Budapest, Ciszterci Szent Imre Gimnázium, T: Hadarits Kálmán Vendel. MPhV 1942: I. díj. Matematika–fizika (Pázmány Péter Tudományegyetem). Egyetemi doktor (1948). A matematikai tudomány kandidátusa (1952), doktora (1954). Akadémiai Díj (1962). Kossuth-díj (1963). Az MTA levelező tagja (1970), rendes tagja (1979). Szele Tibor-emlékérem (1983). A Magyar Érdemrend középkeresztje (1994). A Közép-európai Tudományos és Művészeti Akadémia tagja (1997). A Szent István Akadémia rendes tagja. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem díszdoktora (2004). Akadémiai Aranyérem (2009). Munkahelyei: BME (1947–1950; 1951–1952, egyetemi docens), ELTE Analízis I. Tanszék (1950–1951, egyetemi adjunktus; 1952–1994, tanszékvezető egyetemi docens; 1957-től egyetemi tanár), MTA Matematikai Kutatóintézet (1955–1991, tudományos főmunkatárs; 1972-től osztályvezető). A Bolyai János Matematikai Társulat elnöke (1980–1990), tiszteletbeli elnöke (1990-től). Szakterülete: valós függvénytan, általános topológia. Nevéhez fűződik a tóruszal homeomorf Császár-féle test megalkotása, melynek 7 csúcsa, 14 lapja és 21 éle van. Élt 93 évet (Budapest, 1924. február 26. – Budapest, 2017. december 14.). Wikipédia-szócikk alanya.

Takács Lajos (1943). MPhV 1943: I. díj. A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem hallgatója volt. Egyetemi doktor (1948). Grünwald Géza-díj (1952). A matematikai tudomány doktora (1957). A Magyar Tudományos Akadémia külső tagja (1993). Neumann János Elméleti Díj (1994). Munkahelyei: Tungstram Kutatóintézet, TÁKI, MTA Matematikai Kutatóintézet (1950–1958), ELTE Valószínűségszámítási Tanszék (1953–1958, egyetemi adjunktus), Columbiai Egyetem New York (1959–1966; egyetemi tanár 1960-tól), Case Western Reserve Egyetem Cleveland (1966–1987, ezután professor emeritus). Kutatási területei: valószínűségszámítás, sztochasztikus folyamatok, kombinatorika. Élt 91 évet (Maglód, 1924. augusztus 21. – Lyndhurst, Ohio, 2015. december 4.). Wikipédia-szócikk alanya.

Irodalom

Kömal archívum

Hajós – Neukomm – Surányi: Matematikai Versenytételek I. rész

Hajós – Neukomm – Surányi: Matematikai Versenytételek II. rész

Magyar wikipédia

KFKI - História – Tudósnaptár

NJSZT Informatikatörténeti Fórum